

Cauza C-203/24 [Hakamp]ⁱ**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

15 martie 2024

Instanța de trimitere:

Hoge Raad der Nederlanden (Țările de Jos)

Data deciziei de trimitere:

15 martie 2024

Recurent:

KN

Intimat:

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

Obiectul procedurii principale

Procedura principală privește stabilirea legislației privind asigurările sociale care se aplică unui lucrător cu domiciliul în Țările de Jos care a desfășurat activități în Belgia, Țările de Jos și Germania pe o navă de navigație interioară, pentru un angajator stabilit în Liechtenstein.

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Această cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE vizează în mod special modul în care trebuie să se determine dacă un lucrător care desfășoară o activitate salariată în două sau mai multe state membre poate fi considerat ca desfășurând o parte substanțială a activității sale în statul membru de reședință.

ⁱ Numele prezentei cauze este un nume fictiv. El nu corespunde numelui real al niciuneia dintre părțile la procedură.

Întrebările preliminare

1. Ce împrejurări sau tipuri de împrejurări sunt adecvate pentru aprecierea, în temeiul articolului 14 alineatul (8) din Regulamentul de punere în aplicare, a chestiunii dacă o persoană care desfășoară în mod obișnuit o activitate salariată în două sau mai multe state membre exercită o parte substanțială a activităților sale în statul membru de reședință într-un caz în care este cert că desfășoară activități în acest stat în 22% din timpul său de lucru? Pentru aceasta, este necesar ca: (i) o împrejurare să aibă o legătură directă cu desfășurarea activităților, (ii) o împrejurare să conțină un indiciu cu privire la locul de desfășurare a activităților și (iii) o împrejurare să fie corelată cu inferențe cantitative în ceea ce privește ponderea care se acordă activităților desfășurate în statul de reședință, în comparație cu totalul tuturor activităților persoanei în cauză?

2. Ținând cont de răspunsul la întrebarea 1, trebuie sau este posibil să se ia în considerare pentru această apreciere: (i) reședința lucrătorului, (ii) locul de înmatriculare a navei de navigație interioară pe care lucrătorul își desfășoară activitățile, (iii) locul de stabilire a proprietarului și operatorului navei, (iv) locul în care nava a navigat în alte perioade, în care lucrătorul nu a lucrat pe navă și nu era angajat la angajator, (v) sediul angajatorului și (vi) locul în care lucrătorul se îmbarcă și debarcă de pe navă?

3. Pentru ce perioadă trebuie să se evalueze dacă un lucrător își desfășoară o parte substanțială a activităților în statul de reședință?

4. Pentru determinarea legislației aplicabile, instituția competentă dintr-un stat membru are o libertate de apreciere pe care instanța trebuie, în principiu, să o respecte, cu privire la noțiunea „o parte substanțială a activității sale” de la articolul 13 alineatul (1) din Regulamentul de bază și, în caz afirmativ, cât de extinsă este această libertate?

Dispozițiile de drept al Uniunii invocate

Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială

Regulamentul (CE) nr. 987/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 de stabilire a procedurii de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială

Dispoziții naționale invocate

nu există

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 Recurentul a locuit în Țările de Jos în anul 2016. Din 4 februarie 2016 până la 31 decembrie 2016, el a lucrat pe o navă de navigație interioară înmatriculată în Țările de Jos. O companie navală înregistrată și stabilită în Țările de Jos este proprietarul și operatorul navei. În această perioadă, recurentul a lucrat ca salariat pentru un angajator din Liechtenstein și a desfășurat activități pe navă în Belgia, Germania și Țările de Jos. Potrivit jurnalului de bord, în anul 2016 nava a navigat aproximativ 22% din timp în Țările de Jos.
- 2 Prin scrisoarea din 25 iulie 2017, instituția competentă pentru Liechtenstein i-a solicitat intimatului, Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank (consiliul de administrație al Casei de Asigurări Sociale, Țările de Jos), ca, în conformitate cu articolul 6 din Regulamentul (CE) nr. 987/2009 (denumit în continuare „Regulamentul de punere în aplicare), să stabilească în mod provizoriu legislația privind asigurările sociale care se aplica recurentului în perioada în care a lucrat pe navă. Intimatul a stabilit în mod provizoriu, prin decizia din 6 martie 2020, că aceasta era legislația privind asigurările sociale din Țările de Jos.
- 3 Recurentul a contestat această decizie în fața intimatului. Intimatul a respins această contestație și a pornit de la premisa că recurentul și-a desfășurat o parte substanțială a activității sale în Țările de Jos, în sensul articolului 13 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 883/2004 (denumit în continuare „Regulamentul de bază”). Pentru aceasta, el a luat în considerare că din jurnalul de bord reiese că în anul 2016, nava a navigat aproximativ 22% din timp în Țările de Jos, în 2013 tot 22%, iar în 2014 24%. În acest context, el a ținut seama și de faptul că recurentul locuiește în Țările de Jos, că nava este înmatriculată în Țările de Jos și că proprietarul și operatorul navei sunt stabiliți în Țările de Jos.
- 4 După respingerea acțiunii recurentului formulată în fața rechtbank (Tribunalul), el a formulat apel la Centrale Raad van Beroep (Curtea de Apel pentru Litigii de Securitate Socială și de Funcție Publică, Țările de Jos, denumită în continuare „Centrale Raad”). Această autoritate judiciară a concluzionat, la rândul său, că recurentul și-a desfășurat o parte substanțială a activității sale în Țările de Jos. În susținerea hotărârii sale, Centrale Raad a explicat că un lucrător care lucrează în statul său de reședință mai puțin de 25% din timpul său de lucru poate totuși să fie considerat ca desfășurând o parte substanțială a activității sale în statul respectiv dacă există suficiente alte împrejurări care sugerează acest lucru. Cu cât un lucrător lucrează mai puțin într-un stat membru, cu atât trebuie să existe alte împrejurări mai multe sau mai importante.
- 5 Centrale Raad a considerat că, în decizia atacată, intimatul se bazase pe motive suficiente atunci când a stabilit că recurentul și-a desfășurat o parte substanțială a activității în statul său de reședință, Țările de Jos. Potrivit acestei autorități judiciare, intimatul a putut avea în vedere, atunci când a stabilit acest lucru, că nava pe care a lucrat recurentul a navigat și în 2013 într-un procent de 22%, iar în 2014 într-un procent de 24% în Țările de Jos. De asemenea, el a putut lua în calcul

și faptul că recurentul locuiește în Țările de Jos, că nava este înmatriculată în Țările de Jos și că proprietarul și operatorul navei sunt stabiliți în Țările de Jos.

Principalele argumente ale părților din litigiul principal

- 6 Recurentul a formulat recurs în casație la instanța de trimitere, Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos), împotriva hotărârii pronunțate de Centrale Raad. Numai primul său motiv este relevant pentru întrebările preliminare.
- 7 Recurentul susține că, atunci când a considerat că acesta din urmă și-a desfășurat o parte substanțială a activității în Țările de Jos, Centrale Raad a aplicat în mod eronat articolul 13 din Regulamentul de bază și articolul 14 alineatul (8) din Regulamentul de punere în aplicare. El argumentează, în acest sens, că împrejurările pe care Centrale Raad le-a luat în considerare nu sunt relevante pentru aprecierea dacă o parte substanțială a activității sale s-a desfășurat în Țările de Jos. El afirmă de asemenea că, în mod greșit, Centrale Raad nu a luat în calcul în considerațiile sale faptul că angajatorul său este stabilit în Liechtenstein și că el nu s-a îmbarcat și nu a debarcat de pe navă în Țările de Jos, ci în Belgia.

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 8 Instanța de trimitere notează că, conform articolului 14 alineatul (8) din Regulamentul de punere în aplicare, noțiunea „o parte substanțială a activității” de la articolul 13 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul de bază trebuie interpretată în sensul că aceasta trebuie să reprezinte o proporție semnificativă a tuturor activităților, fără să fie neapărat partea cea mai importantă a activităților respective. Conform articolului 14 alineatul (8) din Regulamentul de punere în aplicare, pentru a stabili dacă, în cazul unei activități salariate, o parte semnificativă a activităților este desfășurată într-un stat membru, se ține seama [inclusiv] de criteriile orientative „timp de lucru” și/sau „remunerații”. Dacă aplicarea acestor criterii conduce la o proporție mai mică de 25%, acest lucru indică, potrivit aceleiași dispoziții, faptul că o parte semnificativă a activităților nu se desfășoară în respectivul stat membru.
- 9 Din modul de utilizare a cuvintelor „[inclusiv]”, „criterii orientative” și „indică” de la articolul 14 alineatul (8) din Regulamentul de punere în aplicare rezultă că, în cazul unui timp de lucru și/sau remunerații care nu depășesc 25% în statul membru de reședință, există posibilitatea ca alte împrejurări din cadrul unei evaluări globale să conducă la situația în care trebuie totuși să se considere că activitățile din acel stat constituie o parte esențială din totalul activităților desfășurate de persoana în cauză.
- 10 În primul rând, se pune întrebarea care sunt împrejurările relevante pentru a stabili că lucrătorii care desfășoară mai puțin de 25% din activitățile lor în statul de reședință pot fi totuși considerați ca desfășurând în acest stat o parte substanțială a

activității lor. În al doilea rând, nu este clar, de asemenea, care este perioada pentru care trebuie realizată această evaluare.

- 11 Potrivit instanței de trimitere, în cazul de față, remunerația nu face parte din împrejurările relevante. Dacă ar fi existat o diferență de remunerație, părțile nu ar fi invocat acest criteriu. Nu este clar care criterii sunt chiar relevante. Regulamentul de punere în aplicare prevede doar că se stabilește caracterul semnificativ sau nesemnificativ al activităților ținându-se seama „[inclusiv]” de criteriile orientative „timp de lucru” și/sau „remunerații”, fără a menționa împrejurările care mai pot juca un rol.
- 12 Instanța de trimitere tinde să deducă din formularea articolului [14] alineatul (8) din Regulamentul de punere în aplicare, potrivit căreia partea de activități desfășurate în statul de reședință trebuie să reprezinte o „proporție semnificativă”, că celelalte împrejurări care trebuie luate în considerare, pe lângă timpul de lucru și/sau remunerații, (i) trebuie să aibă o legătură directă cu desfășurarea activităților, (ii) trebuie să conțină un indiciu cu privire la locul de desfășurare a activităților și (iii) trebuie să fie de așa natură încât să fie corelate cu inferențe cantitative în ceea ce privește ponderea care se acordă activităților în statul de reședință, în comparație cu totalul tuturor activităților persoanei în cauză.
- 13 Ea are îndoieli cu privire la faptul că împrejurările pe care Centrale Raad și-a bazat evaluarea ar fi relevante în acest sens. Este vorba despre împrejurări care nu au o legătură directă cu desfășurarea activităților. Acestea nu conțin indicii cu privire la locul în care se desfășoară activitățile sau la ponderea cantitativă a activităților în statul de reședință, în comparație cu totalul tuturor activităților.
- 14 Este de la sine înțeles că locul de înmatriculare a navei și locul de stabilire al proprietarului și operatorului navei nu au legătură cu activitățile. Acest lucru pare să fie valabil și pentru locul în care nava a navigat în alți ani, când recurentul nu lucra la bordul acesteia (a se vedea și punctele 15-18 de mai jos). Întrucât articolul 13 alineatul (1) din Regulamentul de punere în aplicare se referă, prin definiție, la un lucrător care își desfășoară o parte din activități în statul său de reședință, instanța de trimitere consideră că nici criteriul reședinței nu este relevant. Recurentul a invocat, în plus, sediul angajatorului și locul în care se imbarcă și debarcă de pe navă. Primul criteriu nu are niciun fel de legătură cu activitățile, iar cel de-al doilea nu conține indicii cu privire la ponderea cantitativă a activităților în statul de reședință. Întrucât din textul și sistemul Regulamentului de bază și ale Regulamentului de punere în aplicare, precum și din jurisprudența Curții, nu se pot deduce indicii suficiente cu privire la criteriile care sunt totuși relevante, instanța de trimitere adresează primele două întrebări preliminare.
- 15 În ceea ce privește a doua chestiune, și anume care este perioada relevantă pentru a determina dacă o parte semnificativă a activităților recurentului s-au desfășurat în Țările de Jos, instanța de trimitere are în vedere câteva posibilități. Întrucât contribuția pentru asigurările sociale din Țările de Jos are loc per an calendaristic, anul calendaristic în cauză ar putea fi luat ca punct de plecare. Acest lucru

prezintă însă inconvenientul că se raportează la dreptul național, putând da naștere unor diferențe de abordare între statele membre în cauză. S-ar putea avea în vedere, de asemenea, o evaluare a unei perioade în care lucrătorul are un raport de muncă nemodificat, perioadă care poate fi mai mare de un an, însă și mai mică. De asemenea, se pune din nou întrebarea, în acest context, dacă se pot lua în considerare și împrejurările din perioadele în care lucrătorul nu a fost angajat pe navă (a se compara cu punctul 14 de mai sus).

- 16 În scop explicativ, instanța de trimitere notează că din articolul 14 alineatul (10) din Regulamentul de punere în aplicare rezultă că, pentru determinarea legislației aplicabile, trebuie luată în considerare situația estimată pentru următoarele 12 luni calendaristice. De altfel, în Regulamentul de punere în aplicare nu se menționează din ce moment trebuie să se calculeze această perioadă de 12 luni.
- 17 În schimb, Regulamentul de punere în aplicare nu se pronunță cu privire la situația din trecut. În Ghidul practic privind legislația aplicabilă din Uniunea Europeană (UE), Spațiul Economic European (SEE) și Elveția din decembrie 2013 (denumit în continuare „Ghidul practic”), p. 31, Comisia administrativă pentru coordonarea sistemelor de securitate socială (denumită în continuare „Comisia administrativă”) notează că performanța anterioară constituie, de asemenea, o apreciere solidă a comportamentului viitor. Potrivit Ghidului practic, atunci când decizia nu poate fi întemeiată pe tipare planificate de lucru sau pe liste de serviciu, ar fi echitabil să se analizeze situația din ultimele 12 luni, analiză care să fie apoi utilizată pentru evaluarea activității substanțiale. Însă această opinie a Comisiei administrative nu este determinantă. Opiniile acestei comisii, astfel cum sunt prevăzute în Ghidul practic, trebuie considerate drept recomandări. Ele pot constitui un indiciu util pentru interpretarea Regulamentului de bază și a Regulamentului de punere în aplicare, însă nu aduc atingere competenței instanței de a evalua conținutul dispozițiilor acestor regulamente, după cum reiese din jurisprudența Curții (conform Hotărârii din 5 decembrie 1967, Van der Vecht, 19/67, EU:C:1967:49, și Hotărârii din 8 mai 2019, SF, C-631/17, EU:C:2019:381, punctul 41).
- 18 În cazul de față, Centrale Raad a ținut cont de situația existentă în 2012 și 2013, deci cu mai mult de 12 luni înainte de începerea activităților, fapt care contravine, prin urmare, opiniilor Comisiei administrative și regimului din Regulamentul de punere în aplicare. Pe de o parte, instanța de trimitere consideră că poate fi logic să se țină cont de o tendință a activităților din anii anteriori, însă acest argument pare să fie valabil numai dacă lucrătorul în cauză a desfășurat acele activități la momentul respectiv. Pe de altă parte, faptul că Regulamentul de bază și Regulamentul de punere în aplicare nu conțin indicii că situația din trecut trebuie luată în considerare constituie un motiv pentru a nu face acest lucru. Acest lucru este valabil mai ales într-o situație care a survenit cu ani în urmă și cu atât mai mult cu cât lucrătorul nu era încă angajat la momentul respectiv. Întrucât, în cadrul acestei examinări, din textul și sistemul Regulamentului de bază și ale Regulamentului de punere în aplicare, precum și din jurisprudența Curții, nu se pot deduce indicii suficiente, instanța de trimitere adresează a treia întrebare preliminară.

- 19 În plus, potrivit instanței de trimitere, se pune întrebarea câtă libertate de apreciere are instituția competentă pentru a stabili că un lucrător intră sub incidența legislației privind asigurările sociale în cauză deoarece acesta desfășoară o parte substanțială a activității sale în statul de reședință. Atunci când instanța trebuie să evalueze această constatare, apare întrebarea dacă ea trebuie să își formeze integral propria opinie în acest sens și, la nevoie, să o substituie opiniei instituției competente, sau dacă trebuie să confere acestei instituții o anumită marjă de apreciere.
- 20 Centrale Raad pare să considere că instituția competentă are o astfel de marjă de apreciere. Comisia administrativă scrie în Ghidul practic la pagina 33, cu privire la transportul rutier, că instituțiile desemnate responsabile pentru stabilirea legislației aplicabile pot utiliza alte criterii de evaluare decât cele prezentate în Regulamentul de bază, în Regulamentul de punere în aplicare și în acest ghid, pe care le consideră mai adecvate situațiilor particulare cu care se confruntă. Acest lucru pare să indice libertatea de apreciere pentru instituțiile desemnate. Această observație nu este însă decisivă, în primul rând deoarece opiniile Comisiei administrative nu sunt obligatorii și, în al doilea rând, deoarece noțiunea „instituțiile desemnate” din acest paragraf ar include, după caz, și instanța care trebuie să evalueze corectitudinea opiniei instituției competente dintr-un stat membru.
- 21 Un argument împotriva acceptării libertății de apreciere pentru instituția competentă este faptul că noțiunea „o parte substanțială a activității sale” este o noțiune juridică aplicabilă într-un caz concret de către o instanță, fără a fi necesar să se acorde o marjă de apreciere unei instituții administrative. În plus, acceptarea unei marje de apreciere pentru instanțele competente duce la situația în care există șanse mai mari ca instituțiile competente din mai multe state membre în cauză să ajungă, pentru același caz, la concluzii diferite cu privire la legislația aplicabilă, în timp ce Regulamentul de bază [(articolul 11 alineatul (1))] vizează tocmai faptul că persoanele cărora li se aplică prezentul regulament sunt supuse legislației unui singur stat membru.
- 22 Întrucât din textul și sistemul Regulamentului de bază și ale Regulamentului de punere în aplicare, precum și din jurisprudența Curții, nu se pot deduce indicii suficiente cu privire la o eventuală libertate de apreciere, instanța de trimitere adresează a patra întrebare preliminară.